

Bibliography (transliterated): 1. Pokropivnij S.F. *Ekonomika pidpriemstva*: Pidruchnik/ Za red. S.F. Pokropivnogo. – K.: KNEU, – 1999. – 546 s. 2. Fedonin O.S. *Potencial pidpriemstva: formuvannja ta ocinka*: Navchal'nij posibnik / O.S. Fedonin, I.M. Repina, O.I. Oleksjuk. – K. : KNEU, 2004. – 316 s. 3. Krasnokuts'ka N.S. *Potencial pidpriemstva: formuvannja ta ocinka* : Navchal'nij posibnik / N.S. Krasnokuts'ka. – Kiiv : Centr navchal'noї literaturi, 2005. – 352 s. 4. Maroshi M. *Organizacija - stimulirovanie - jeffektivnost'* / M. Maroshi. Per. s veng. - M: Jekonomika, 1981.-208 s.

Надійшла до редколегії 03.04.2014

УДК351/353 (477)

О. С. ЧМЕЛЬОВА, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»
Н. Ю. ЗОЛОТАР, студентка НТУ «ХПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті проведено дослідження формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні, визначено стан та актуальні проблеми формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні, запропоновано стратегічні напрями їх вирішення.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, електронне урядування, концепція електронного урядування, програма «Електронна Україна»

Вступ. Еволюція моделі державного управління, та перехід від державного до публічного управління призвели до того, що традиційні способи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянами та бізнесом втратили свою ефективність. Актуальним стає питання впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в процес взаємодії органів державної влади як між собою, так і з громадянами, зміст якого визначає концепція електронного урядування. Їх застосування в публічному управлінні стало прогресивним, змінивши структуру суспільних послуг і характер відносин держави та громадян у режимі он-лайн, що пов'язано передусім із цифровізацією всіх аспектів життєдіяльності суспільства.

Одними з головних аргументів щодо формування та реалізації концепції електронного урядування в державному управлінні є спрощення доступу до інформації та послуг, підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, збільшення прозорості влади за рахунок переходу на новий рівень зворотного зв'язку з громадянами і бізнесовими структурами.

Аналіз останніх досліджень і літератури. Питання необхідності та ефективності впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій

(ІКТ) в процес взаємодії держави і громадянського суспільства розглядали такі відомі західні вчені, як Б. Гібсон, Д. Белл, М. Кастельс, Р. Катц, Й. Масуда, М. Порат,

© О.С. Чмельова, Н.Ю. Золотар, 2014

Т. Стоунер, О. Тоффлер, Дж. Ван Дейк, Р. Девіс, Т. Беккерта ін. [1–5].

Результатом цих досліджень були сформовані теоретичні основи концепції електронної демократії, та такі поняття, як «електронне урядування», «електронне управління», «електронна держава», «електронний уряд» тощо. Сутність цих досліджень зводиться до одного – розвиток інформаційного суспільства та повна модернізація самого процесу державного управління відповідно до нових умов суспільного розвитку.

Серед українських вчених, які проводили дослідження в цьому напрямку, слід виділити О. Баранова, М. Демкова, В. Фурашева, Д. Ланде, В. Недбая та ін. [1–5].

В Україні, задля прискорення економічного розвитку і створення інформаційного суспільства, Державний комітет зв'язку та інформатизації України в 2002 році розробив довгострокову державну Програму «Електронна Україна», яка має на меті розвиток інтернет-індустрії та створення на її базі електронного урядування [3]. Це був початок формування концепції електронного урядування в Україні.

Постановка проблеми. В цілому, дослідження проблем електронного урядування в Україні продовжує вивчатися, а отже поки ще не повною мірою вирішені питання його створення й розвитку, а саме, еволюція ідеї, сутність, поняття, структура електронного уряду, тощо.

Метою статті є виявлення проблем формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні та розробка стратегічних напрямів їх вирішення.

Матеріали досліджень. З метою проведення дослідження, необхідно, по-перше, пояснити зміст деяких понять концепції електронного урядування та виділити основні її напрямки, по-друге, - надати оцінку поточного стану формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні.

Сутність електронного урядування полягає в реформуванні державного управління в аспекті переходу до електронного державного управління, яке вимагає, з одного боку, певної перебудови основ адміністративної системи, а з іншого, - сприяє підвищенню оперативності прийнятих управлінських рішень, зниженню витрат на утримання державного апарату, підвищенню продуктивності праці, боротьбі з корупцією та ін.

Концепція електронного урядування передбачає впровадження сучасних ІКТ в роботу та процес взаємодії органів державної влади як між собою, так і з громадянами та бізнесовими структурами.

Сучасна концепція електронного урядування в Україні формується в рамках програми «Електронна Україна».

Основна ідея програми «Електронна Україна» полягає в тому, що маючи

розгалужений і інерційний, далеко не у всьому професійний апарат, держава може, застосувавши інформаційні технології, вирішити певні проблеми оптимізації управління. Програма націлює відповідні служби, організації та суспільні інститути на рішення таких задач: широкий і ефективний обмін електронними документами між органами державної влади, населенням і урядом; забезпечення гласності та прозорості місцевих та регіональних органів влади; підвищення ефективності державного управління на основі сучасних моделей та методів електронних технологій; створення електронної системи моніторингу та підтримки прийняття рішень; формування системи взаємодії держави і громадянського суспільства за допомогою сучасних телекомунікаційних мереж.

У відповідності до програми «Електронна Україна» всі основні державні служби відкрили свої сайти, що містять необхідну та звичайно оперативну інформацію з відповідних питань. «Електронна Україна» – це єдиний сервер органів державної влади, що пропонує великий обсяг оперативної і архівної інформації про діяльність цих органів.

Програма «Електронна Україна» за своїми головними цілями та пріоритетами тотожна програмі «Електронна Європа», що реалізується країнами-кандидатами для вступу до ЄС.

Програмою «Електронна Україна» визначено наступні основні напрями концепції електронного урядування в Україні:

1) Розвиток електронної інформаційної системи «Електронний уряд» - від інформування до надання послуг:

- створення єдиного веб-порталу органів виконавчої влади з інтеграцією в нього веб-сайтів та електронних інформаційних систем і ресурсів органів виконавчої влади;
- забезпечення підтримки функціонування та подальшого розвитку єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, веб-сайтів та електронних інформаційних систем і ресурсів органів виконавчої влади;
- розробка проектів нормативно-правових актів щодо створення та функціонуванні інтернет-приймальні органів державної влади всіх рівнів;
- забезпечення підтримки діяльності інтернет-приймальних органів державної влади, постійне оновлення їх технічного та програмного забезпечення;
- забезпечення створення веб-сайтів місцевих державних адміністрацій;
- забезпечення створення веб-сайтів органів місцевого самоврядування;
- забезпечення впровадження електронного документообігу в органах державної влади з використанням електронного цифрового підпису;
- забезпечення функціонування електронного документообігу в органах державної влади з використанням електронного цифрового підпису;
- розробка проектів нормативно-правових актів, що регулюють використання

електронного цифрового підпису;

- забезпечення використання електронного цифрового підпису державними службовцями;

- забезпечення надання фізичним та юридичним особам через мережу інтернет інформаційних послуг загального призначення та таких, що потребують ідентифікації суб'єктів правових відносин та забезпечення цілісності і достовірності інформації;

- організація надійної та захищеної інформаційної взаємодії між органами виконавчої влади.

2) Об'єднання у єдиний інформаційно-аналітичний комплекс – Інтегровану інформаційно-аналітичну систему органів державної влади та органів місцевого самоврядування України (ПАС), існуючих в цих органах інформаційних систем та тих, що будуть розроблятися у майбутньому:

- поетапне створення ПАС з поступовим вирішенням питань щодо вдосконалення та модернізації існуючих інформаційно-аналітичних систем органів державної влади та органів місцевого самоврядування і їх інтеграції в ПАС;

- формування і впровадження ПАС за типовими проектними рішеннями для всіх рівнів інформаційно-аналітичних систем галузевого, регіонального і функціонального спрямування;

- забезпечення створенням відповідних телекомунікаційних, програмних, технічних та інформаційних компонентів ПАС.

Отже програмою «Електронна Україна» визначена велика кількість напрямів концепції електронного урядування.

Наразі процес формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні на державному рівні контролюють Національний центр електронного урядування та Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації.

Законодавче забезпечення формується такими основними законами України, як закон «Про Національну програму інформатизації», закон «Про електронний документообіг», закон «Про адміністративні послуги», закон «Про електронний цифровий підпис»[6-9].

Наступним кроком дослідження доцільно надати результати оцінки стану формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні, що була проведена в 2013 р. Національним центром електронного урядування на замовлення Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України у рамках Міжнародного наукового конгресу «Інформаційне суспільство в Україні». Робоча група складалася з представників урядових структур, наукових установ, інститутів громадянського суспільства та незалежних експертів.

З метою оцінки готовності України до електронного управління було

проведено анкетування робітників ЦОВВ, Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Національних комісій, Секретаріату Кабінету Міністрів України, Вищих судових органів, ЦВК, РНБО, усіх ОДА, разом із Кабінетом Міністрів АРК, міськими держадміністраціями Києва і Севастополя.

Метою анкетування була необхідність з'ясувати, як представники зазначених органів державної влади оцінюють свою готовність використовувати ІКТ в управлінні на благо людей і підвищують ефективність управління.

Загальні висновки експертів Національного центру електронного урядування дозволяють стверджувати, що на рівні центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) проблема інформатизації загалом вирішена. Ними використовується понад 24 300 різних комп'ютерів (112% по відношенню до кількості співробітників), 98% установ мають надійний доступ до мережі Інтернет, 100% із них мають автоматизовані системи документообігу, хоча загалом в системі документообігу працюють у середньому біля 34% співробітників, 46% установ мають веб-сторінки для надання онлайн-послуг, і лише 19% надають такі послуги. У середньому 52% установ власноруч розробляють план впровадження ІТ, водночас лише 36% мають бюджет для його фінансування.

Найнижчі показники електронної готовності ЦОВВ мають такі індикатори як прозорість держзакупівель (27%), наявність першочергових послуг для громадян та бізнесу у форматі «єдиного вікна» (29%), фактори ефективності електронного управління (36%).

У той же час, опрацьовані експертами дані свідчать, що в облдержадміністраціях працює близько 7 150 працівників. При чому їх кількість коливається від 85 (Сумська ОДА) до 793 (Луганська ОДА) осіб, що потребує детального аналізу. Разом з цим можна спостерігати іншу картину щодо забезпечення комп'ютерами в областях: в усіх ОДА використовується понад 4 200 комп'ютерів, що дорівнює майже 59% кількості їх співробітників. Також комп'ютер використовують 87% посадових осіб ОДА. При цьому практично 100% облдержадміністрацій мають надійний доступ до Інтернету, тільки 25% мають веб-сторінку для надання онлайн-послуг, і лише 30 із них їх надають. 80% ОДА використовують автоматизовані системи документообігу. Такі дані свідчать про необхідність централізованого впровадження, розробки та застосування типізованих рішень, що, крім іншого, скоротить сукупні видатки.

Що стосується реалізації концепції електронного урядування щодо надання адміністративних послуг в Україні, то наразі це переважно сайти з надання адміністративних послуг. Так, сьогодні всі сайти держорганів влади надають довідкову інформацію, але не надають ніяких електронних послуг. На будь-якому сайті держоргану можна знайти електронну пошту держслужбовців і написати на неї звернення, але відповідати на нього чи ні – особиста справа чиновника. Яскравий

приклад – Єдиний держпортал адміністративних послуг, який, на жаль, не надає жодних послуг. Його активізація відкладена до 1 січня 2017р., бо центри надання адміністративних послуг, на думку політиків, ще не готові до виконання в повному обсязі завдань, покладених на них Законом України «Про адміністративні послуги»:

- отримання суб'єктами звернення інформації про хід розгляду їх заяв;
- отримання суб'єктами звернення за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку результатів надання адміністративних послуг;
- здійснення суб'єктами звернення оплати надання адміністративної послуги дистанційно, в електронній формі;
- подача суб'єктами звернень заяв за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку;
- забезпечення доступності для завантаження і заповнення в електронній формі заяв та інших документів, необхідних для одержання адміністративних послуг (поки що на ньому користувач може дізнатися лише адреси держустанов, куди можна звернутися з того чи іншого питання);
- створення системи ідентифікації користувачів при зверненні в систему електронних послуг (наприклад, з використанням ID-карти, яка одночасно є посвідченням особи, чи безкоштовного цифрового ключа) [8].

В цілому, Україна демонструє явний прогрес у створенні інформаційної інфраструктури і доступу до неї, але є наявні проблеми щодо якості та недостатньої кількості електронних послуг.

Результати дослідження. В ході проведеного дослідження були визначені основні проблеми формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні:

- сучасна концепція електронного урядування орієнтована, в основному, на державні структури;
- незначна кількість електронних послуг для населення та бізнесу;
- недостатнє політико-правове регулювання процесів інформатизації;
- низькі темпи впровадження ІКТ в електронне урядування;
- опір інноваціям з боку чиновників;
- недостатнє фінансування;
- низький рівень оперативності роботи державних структур;
- низький рівень мережевої та інтерактивної присутності;
- відсутня сама модель (єдина стратегія) формування електронного урядування.

В результаті дослідження, нами були запропоновані основні стратегічні напрями вирішення актуальних проблем формування та реалізації концепції електронного урядування в Україні.

По-перше, необхідно, все ж таки, обрати модель формування електронного урядування. Україні слід орієнтуватися на такі держави, як Сингапур, Казахстан та

Естонія. Наприклад, офіційний веб-портал Сингапуру об'єднує всі сфери життєдіяльності: державне управління, бізнес, навчання, науку, медицину і навіть індустрію розваг. Портал має чотири взаємопов'язані розділи: «Уряд», «Громадяни-резиденти (постійні жителі)», «Бізнес», «Нерезиденти».

По-друге, необхідно забезпечити надання першочергових послуг для населення та бізнесу у форматі «єдиного вікна». Політико-правове регулювання буде забезпечено прийняттям закону «Про електронні послуги».

По-третє, розробників та ІТ-компанії необхідно залучати як співінвесторів до проєктів, з метою забезпечення захисту серверів та запобігання можливості втручання в роботу баз даних з метою шантажу держави.

По-четверте, необхідно скоротити кількість держслужбовців та держустанов з метою оптимізації бюджетування.

По-п'яте, необхідно забезпечити двосторонню взаємодію органів влади з населенням і бізнесом, що передбачає використання Інтернету для здійснення всіх трансакцій (оплати податків, запиту на отримання документів, оплати послуг, електронного підпису тощо); інтерактивний взаємозв'язок між усіма органами влади та можливість зв'язатися з будь-яким представником урядового органу; мережеву присутність – можливість для залучення населення до обговорення і прийняття рішень (через веб-форми для коментарів, онлайн-ових консультацій з населенням, дискусійних форумів з питань політики та дій влади та ін.).

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що в Україні реформування державного управління в аспекті формування та реалізації концепції електронного урядування має деякі проблеми. Запропоновані стратегічні напрями їх вирішення забезпечать підвищення рівня надання адміністративних послуг, ефективність роботи державних службовців, спрощення доступу до інформації та послуг, підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, збільшення прозорості влади за рахунок переходу на новий рівень зворотного зв'язку з громадянами і бізнесовими структурами.

Список літератури: 1. Концептуальні засади розвитку електронного урядування в Україні: навч. посіб. / О.А. Баранов, М.С. Демкова та ін. – 2009 2. Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє: монографія / В.М. Фуршиєв, Д.В. Ланде та ін. – К.: Інженірінг, 2005. 3. Вершинин М. "Електронне правительство" в XXI столітті, <http://www.pr-news.spb.ru/publicat/4>. 4. Ирхин Ю.В. «Электронное правительство»: теория и практика // Гос. служба. – 2008. - №4. 5. Неббай В.В. Електронний уряд: теорія і практика / Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї. Київ-Миколаїв, 2004. – Вип.5. – С.270-275. 6. Закон України «Про Національну програму інформатизації» 7. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>. 8. Закон України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>. 9. Закон «Про електронний цифровий підпис» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/852-15>

Bibliography (transliterated): 1. *Koncepturni zasadi rozviku elektronnoho urjaduvannja v Ukraïni: navch. posib.* / O.A. Baranov, M.S. Demkova ta in. – 2009 2. *Elektronne informacijne suspil'stvo Ukraïni: pogljad u s'ogodennja i majbutne: monografija* / V.M. Furashev, D.V. Lande ta in. – K.: Inzhiniring, 2005. 3. Vershinin M. "Jelektronnoe pravitel'stvo" v XXI veke, [http:// www.pr-news.spb.ru/publicat/](http://www.pr-news.spb.ru/publicat/)4. Irhin Ju.V. «Jelektronnoe pravitel'stvo»:teorija i praktika // Gos. sluzhba. – 2008. - №4. 5. Nedbaj V.V. *Elektronnij urjad: teorija i praktika* / Suchasna ukraïns'ka politika. Politika i politologi pro neï. Kïiv-Mikolaïv, 2004. – Vip.5. – S.270-275.6.*Zakon Ukraïni«Pro Nacional'nu programu informatizacïi»*7.*Zakon Ukraïni «Pro elektronni dokumenti ta elektronnij dokumentoobig»* [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15> 8. *Zakon Ukraïni «Pro administrativni poslugi»* [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>. 9. *Zakon «Pro elektronnij cifrovij pidpis»*[Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/852-15>

Надійшла до редакції 03.04.2014

УДК 330.342

О.В. СЫЧЕВА, канд.экон.наук, доц., Рязанский государственный университет им. С.А.Есенина, Рязань;
Н.Б. РЕШЕТНЯК, канд.экон.наук, доц., НТУ «ХПИ»;
Е.В.ПОПАДИНЕЦ, канд.экон.наук, доц., Харківський національний автомобільно-дорожній університет

СОЦИАЛЬНО-ОТВЕТСТВЕННОЕ ПОВЕДЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СУБЪЕКТОВ КАК УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Рассматривается социальная ответственность бизнеса, государства, домохозяйств, предлагается подход к их эффективному взаимодействию через систему распределения социальных полномочий и финансовых ресурсов.

Ключевые слова: социальная ответственность бизнеса, социальная ответственность государства, социальная ответственность домохозяйств, социальные гарантии, социальное регулирование, социальные инвестиции.

Введение. Сегодня, как никогда ранее, приобретает особую актуальность проблема социально-ответственного поведения бизнеса и власти. Отклонения от нормативной модели, когда вне правового поля существуют и возникают неформальные способы взаимодействия властных и экономических структур, приводят к разрушению баланса публичных и частных интересов, развитию коррупции, к негативным социальным последствиям. Поэтому обсуждение проблемы социальной ответственности бизнеса и власти, социальной справедливости, этики бизнеса и ее решение становятся важным условием цивилизованного взаимодействия всех участников рынка.